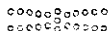

Pače i u zadnjem poglavlju Svetoga Pisma čujemo odjek harmoničnih nota započetih u prvom poglavlju; ovdje (u zadnjem poglavlju) opisuje se završetak onoga svijeta, čije se stvorenje opisuje u prvom poglavlju; a istodobno opisuje se novi svijet sa novim redom i novim životom. A stvaratelj toga svijeta i početak njegov i ovdje je Onaj isti, koji se pod Riječi Božjom razumijeva, a koji je „alfa i omega, početak i svršetak, prvi i posljednji“ (Objav. 22, 13) Gospod i Spasitelj naš Isukrst.

„Blago onima, koji ispunjuju zapovijedi Njegove“. (Objav. 22, 14).

O. Petar Vlašić, Franjevac (Dubrovnik).

POLITIKA SVETE STOLICE.

U 40. broju „Jugoslavenske njeve“ 1919. napisao je neki „Jaša Grgašević, Beograd“, članak, kojemu je natpis: Politika Svete Stolice, a kulminira ovim tvrdnjama: „Oskvrnuće Belgije i zločinačko mrcvarenje Srbije nije ganulo Svetog Oca; mučenje katoličke Francuske nije našlo samilosne besede pod svodom rimskog Svetog Petra; potapanja lađa milosrđa nije izazvalo gnušanje Vrhovnog Crkvenog Glavara. A šta da reknemo o Papinim notama za zaključenje mira. Dok je besnio rat, on nije prozborio ni reči. Tek, kada je pobedonosna Nemačka htela da zaključi mir, Sveti Otac progovori i požali krvoproliće. Posle pobeđe nad Sporazumom, Papa je želio, da i on bude pozvan na konferenciju za zaključenje mira, i da tamo izdejsstvuje priznanje svome programu svetovne vlasti. On je bio celo vreme na strani jačega...“

Ovo je upravo klasičan primjer metode, kojom se služe t. zv. „slobodoumnici“, da omraze Crkvu i namjesnika Kristova, pa je vrijedno ovakim se primjerom pozabaviti, nek se vidi, kolika je savjesnost, točnost i ljubav istine u tako zvanih „slobodoumnih“, kad je govora o Crkvi katoličkoj.

„Dok je besnio rat, on (papa) nije prozborio ni reči.“ Tako g. Grgašević jamačno je boravio u centralnoj Africi na početku rata pa nije čuo, da je Benedikt XV. već 8. septembra 1914., dakle tri dana iza svoje krunidbe, prozborio katoličkim narodima svijeta dajući oduška dubokoj žalosti zbog ratnoga bijesa i opominjuć ih poput oca, neka se i privatno

i javno mole Bogu da poštedi svijet od „biča srdžbe“ (rata) i ponuka vladare, da učine kraj prolijevanju krvi ljudske (Acta apostolicae Sedis 1914, VI. 501-502). S istom se molbom obraća papa na istu adresu u svojoj velikoj okružnici upravljenoj episkopatu vasioni Crkve 1. novembra 1914., neka se spomenu vladari država zaraćenih, da osim krvave, brutalne sile oružja ima i drugih sredstava, kojima se može dobiti zadovoljština za naneseu nepravdu. Potresnim riječima crta užase ratne, ne bi li privolio narode, i vladare, da si u kršćanskoj ljubavi pruže pomirnicu ruku (Acta ap. Sed. 1914. VI. 565-581.) U govoru upravljenom kardinalima u konzistoriju 22. januara 1915. daje oduška živoj boli zaradi grozota rata, koji ne će da prestane, pa ako on ne može da skрати krvarenje i međusobno ništenje, ono će barem poraditi, da se ublaže ratne nevolje. On ne može da pristane ni uz koju zaraćenu stranku, jer na obje se strane nalaze ljubljena djeca njegova; zato oboje sinove jednakom ljubavlju obuhvaća, a osobito one, koji su većma odani namjesniku Kristovu. „Tome je“, veli, „dokaz, što se tiče premilog belgijskog naroda, i ono pismo što smo nedavno upravlili kardinalu nadbiskupu mechelenskom“ (Mercieru).*) Potom zaklinje one, koji su provalili u tuđe zemlje, neka štede zemlju i narod, napose neka ne diraju u ono, što je svakom narodu najsvetije. (Acta ap. Sed. 1915. VII. 33-36). Državni je tajnik kardinal Gasparri u poznatom glasilu „Osservatore Romano“ 18. jula godine 1915. izjavio, da je papa pomenutim riječima ciljao na Njemačku, koja je proti međunarodnom pravu povrijedila neutralnost Belgije i zapremivši ju mnogo nevinih ljudi smaknula. Poznato je u kulturnom svijetu, kako je papa odrješito i uspješno uzeo u zaštitu kardinala Merciera, koji je neustraišivo stajao na braniku svoje domovine suprot nasilju njemačke uprave. Kad je veliki kardinal u februaru 1916. bio u Rimu, papa mu je na rastanku poklonio svoju sliku, na kojoj je napisao: „Mi dijelimo Vašu bol i patnje Vaše. Vaša je stvar i naša“. (Gl. Čas (1919) XIII. sv. 1-2.) U pismu kardinalu Serafinu Vanutelliju 25. maja 1915. među ostalim osuđuje i način ratovanja, „koi se ne žaca ni na kopnu ni na moru od povreda čovječnosti i međunarodnoga prava.“ (Acta ap. Sedis. 1915. VII. 253-255). Na prvu godišnjicu svjetskoga rata (28. jula 1915.) još življe i usrdnije opominje papa zaraćene narode i vladare njihove, neka učine kraj strahotama ratnim (Acta ap. Sed. 1915. VII. 365-368.) U svečanoj alokuciji u konzistoriju 6. decembra 1915. opet zagovara papa mir

*) 8. decembra 1914. Tu među ostalim veli papa: „vidimo, gdje je predragi nam belgijski narod užasnim i nesretnim ratom zapao u prejadno stanje (in condicionem prorsus lacrimabilent adductam)“. Acta apost. Sed. VI. 668-669.

pa iznosi načela, po kojima bi se mir morao da uglavi, te diže svoj glas u prilog jadnom armenskom narodu, koga su Osmanlije nastojali da unište: „miserrima Armeniorum gens prope ad interitum adducitur.“ (Acta ap. Sed. 1915. VII. 509 ss.)

Preobilata je građa, koja osvjetljuje stanovište Svete Stolice prema svjetskome klanju, a da bi je mogli i u izvтку samo iznijeti u opsegu kratkoga ovoga članka. Da gane narode i vladare na mir, tokom cijeloga rata upire prstom u ratne užase, koje naziva: „calamitosissima dimicatio vel potius trucidatio,“ „horrificos huius belli motus,“ „exitiale bellum,“ „horrenda belli huius insania,“ „la lutte terrible, qui apparait de plus en plus comme un massacre inutile,“ „l'orrenda carneficina, che disonora l'Europa,“ „monstruoso conflitto,“ „l'immane conflitto“, „suicidio dell'Europa civile“, „l'immane flagello“, „orribile lotta fratricida“, „l'immensa sciagura dell'attuale spaventevole guerra,“ „luttuosi avvenimenti, che vanno vestendo gramaglie a tutto l'universo“... i t. d. (Čas l. c.)

Kao namjesnik Isusa, koji je ljude nedostiživim primjerom svojim naučao zakon ljubavi i milosrđa, papa neprestano potiče vjernike, da molitvom i pokorom umole u Oca milosrđa svršetak svjetskoga klanja. On to čini već u prvom svojem službenom aktu 8. septembra 1914., a u januaru 1915. naredi, da se u Evropi 7. februara, izvan Evrope 2. marta vrši javna pobožnost za mir. Papa je sam sastavio molitvu za mir, koja se na svibanjskoj pobožnosti iste godine molila u svim crkvama svega kolikoga svijeta, a u mnogim biskupijama i poslije toga svake nedjelje pri javnoj službi Božjoj. Dne 25. maja 1915. opominje sve vjernike, neka s njim poste tri dana, ne bi li ovako polučili u Boga željkovani mir. U martu god. 1916. preporuča ženama, materama, sestrama i kćerima vojnika, neka vrše u korizmi pokornička djela, da svane što prije mir, i poziva katolike, da nastoje ublažiti bijedu djece onih, što su poginuli u ratu (Acta ap. Sed. VII. 1916. 58-60.) Dne 29. juna 1916. naredila je Sveta Stolica evropskim biskupima, da na drugu obljetnicu svjetske vojne sva djeca u nedjelju 30. jula prime svetu pričest na nakanu Svetoga Oca t. j. za mir. Slijedeće godine (1917.) upravlja papa 5. maja državnom tajniku kardinalu Gasparriju pismo, u kojem opet preporuča molitvu za mir, i pozivlje sve vjernike, da svoje obitelji posvete presvetome Srcu Isusovu, i naređuje, da se u loretske litanijske uvrsti zaziv: „Kraljice mira, moli za nas!“ U Rimu samom veoma se mnogo molilo za mir, a osobito je znamenita velika mirovna pobožnost u bazilici sv. Petra na kraju marta 1916., koja je trajala pet dana uz sudjelovanje svih katoličkih organizacija. Motupropriom 9. maja 1918. naredio je papa, da 29. juna na Petrovo rečene godine svi svećenici katoličke Cr-

kve prikažu svetu žrtvu, da Bog napokon svijetu udijeli tako potrebit mir.

Prava se kršćanska ljubav i iskrena neutralnost očituje i u nastojanju papinu oko toga, da se grozote ratne ublaže. Tako n. pr. u decembru 1914. nagovara zaračene vlasti, da o božićnim blagdanima sklope primirje, ali nažalost trud mu bijaše jalov. Već prije toga poduzeo je veliku akciju, da se za boj nesposobni zarobljenici izmijene. Sve su države na to pristale i tako se papinim nastojanjem nebrojene tisuće invalida vratile u zavičaj. Već u decembru 1914. bilo je takovih 120.000 do 150.000! Domalo je predložio papa, neka bi se ista pogodnost priznala i civilnim osobama, koje su za boj nesposobne. Nastale su zapreke, najprije gledom na doba, a onda između Engleske i Njemačke nesuglasice glede zarobljenika sa njemačkih podmornica, koje Englezi naprosto smatrahu gusarima i zločincima. Papinim se posredovanjem nagodiše Englezi i Nijemci, pa se tisuće i tisuće vratiše kućama svojim. I opet iznese papa predlog, da se naime oni ratni zarobljenici, koji su ranjeni ili bolesni, a u slučaju ozdravljenja sposobni za boj, pošalju u Švicarsku na opravak, a kad ozdrave, da se vrate u državu, koja ih je zarobila. Predlog bi prihvaćen i u junu 1915. ugovoreno, neka svaka zaračena stranka drži u švicarskim oporavištima po 10.000 rekonvalescenata. Posredovanjem papinim ugovoriše Njemačka i Francuska ljeti 1916, da se konfiniraju u Švicarskoj oni franceski i njemački zarobljenici, koji su oci najmanje troje djece, a čame već godinu i po u sužanjstvu.

Očinski se brinuo papa za francuske zarobljenike u Njemačkoj i za njemačke u Franceskoj, kad se pročulo, da se s njima loše postupa, pa je preko biskupa poradio, da im se stanje poboljša. Jednako se skrbio i za zarobljenike bivše austrijske države, pa su dobrotu njegovu osjetila i naša jugoslavenska braća. O svom je trošku dao tiskati molitvenike u jezicima bivše monarhije, Takav sam hrvatski molitvenik imao u ruci. O Božiću g. 1917. dobio je svaki zarobljenik na njegov trošak zamotak, u kojem je uz papin pozdrav i sličicu bilo voća, peciva, mesa, duhana, cigareta i boca vina.

Pozoran je čitatelj iz dojakošnjeg razlaganja lasno razabrao grdnu neistinitost Grgaševićeve tvrdnje, da je papa bio na strani jačega. On je zastupao javno i otvoreno načela pravde i pravice za svakoga, navlastito za slabijega. Dosta je istaknuti u tom pogledu uz jur spomenute činjenice one divne riječi u pismu „ad populos belligerantes eorumque rectores“ od 28. jula 1915., gdje veli: „Neka se drži na umu, da narodi ne umiru: poniženi i potlačeni gnjevno snose nametnuti si jaram i nastojeći da ga stresu prenose s koljena na koljeno tužnu baštinu mržnje i osvete.“ (Acta ap. Sed. 1915. VII. 367.). U diplomatskoj noti 1. augusta 1917. izrijeком traži potpunu

slobodu i državnu nezavisnost za Belgiju i Poljsku. Mirovna ponuda Austrije i Njemačke od 12. dec. 1916. upiraše se o goleme vojne uspjehe, dakle o grubu silu, i odisaše imperijalizmom. I papi je bila poslana ta mirovna ponuda zajedno s popratnim pismom vlade austrijske, neka bi Sveta Stolica svojim ugledom poradila u prilog te mirovne ponude, u doba kad su Belgija, Srbija, Crna Gora i Rumunjska bile pregažene, a dio Francuske i golema čest zapadne Rusije zapremljena. Papa je dakako šutio: pobjednici ne nudahu mira, koji bi se osnivao na načelima pravde i ljubavi, kako je zagovarao Kristov namjesnik od početka vojne neprekidno. Pa kad je 24. decembra iste godine besjedio kardinalskome zboru i dotakao se svjetskoga rata, mukom mimoiđe mirovnu ponudu centralnih vlasti, ili bolje rekavši, on ju indirektno osuđuje kad veli: Nema mira, jer nema dobre volje u ljudi; treba težiti samo za pravednim mirom, jer samo će se tako ispuniti psalmistove riječi: „Pravednost se i mir poljubiše.“

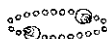
I nakon tolikih i takih činjenica poznatih manje više svemu kulturnom svijetu, a donekle i samoj djeci našoj, usuđuje se „Jaša Grgašević, Beograd“ da servira hrvatskom narodu krupne i ružne neistine poput one: „Dok je besnio rat, on (papa) nije prozborio ni reči. On je bio celo vreme na strani jačega . . .“ Grgašević ili je znao, da to nije istina, ili nije znao. Ako nije znao, onda mu bješe šutjeti u vlastitom interesu; ako li je pak znao, da piše neistinu, onda se to zove infamna kleveta. Mi radije uzimamo, da je on u toj stvari potpuni ignorant, a onda znamo, koliko nam je držati do onoga, što ovakav pisac kaže u istom članku „Jug. niže“: „Crkva nije više budna zaštitnica duhovnog zdravlja ljudi i nacija; ona nije više pohraniteljica idealne i moralne baštine, koja nema dodira sa vidljivim i ljudskim svetom, sa zemaljskim stvarima i namerama. Verovati protivno, znači podavati se obmani sofizma, koji nema uticaja ni na kog, sem samo na bogalje duhom.“ Po onome, što je Grgašević onako ogorčeno tvrdio o odnošaju pape prema svjetskom ratu, Grgašević u svojem interesu ne bi smio da spominje „bogalje duhom“. . . Kad Grgašević onako bljutavo iznakažuje bjelodane činjenice, koje su na dohvat svakom iole kulturnom čovjeku pa i samoj djeci, je li on onda podoban da sudi o stvarima, koje nam nisu tako blizu i evidentne, a iz kojih tek vrlo obrazovan i objektivn mislilac može da sačini pouzdanu sintezu?

Na koncu još jedan cvjetak iz „cvjetnjaka“ vrloga Grgaševića. On veli: „Jedino pitanje, u kojem se potpuno slažu Vatikan i Kvirinjal, to je jadransko pitanje. Kao da nas nije dovoljno zaglušila dreka talijanskih nacionalista, pridružila se ovoj i ona talijanskih katolika, koji u ovom predstavljaju ideje Vatikana.“ Gospodine Grgaševiću! U interesu istine molim Vas,

da dokumentarno dokažete, da u jadranskom pitanju talijanski katolici predstavljaju ideje Vatikana. Vi niste „bogalj duhom“ (kao mi), a odlikujete se dubokim poznavanjem predmeta, o kojem pišete („Dok je besnio rat, on (papa) nije prozborio ni reči“), pa Vam to ne će biti teško.

„Jugoslavenska njiva“, koja o vake produkte nuda hrvatskoj inteligenciji za skupe pare, izjavljuje na drugoj strani omota: „Jugoslavenska njiva je neovisno i vanstranačko glasilo. Njena je zadaća da služi narodu istinom i prosvjetivanjem, da uzgaja kulturne jedinice, da rasprostire slobodoumna demokratska načela...“

M. Vanino.

NATRAŽNJAČKA RABOTA.

U svakom staležu ima pojedinaca, koji mu nisu na diku, pa ih ima i u profesorskom. Među takove treba ubrojiti one profesore, koje kršćanski roditelji svojim porezom plaćaju, da im djecu uzgajaju, a oni toj njihovoj djeci otimlju vjeru. Kako nema dokaza proti vjeri Kristovoj t. j. katoličkoj, oni se moraju služiti izvraćanjem i sasvim neznanstvenim (s dopuštanjem!) smicalicama. Evo stručak toga mirisava cvijeća. U nekom je gradu države SHS profesor ateist izvrgavao u školi ruglu vjeru u Boga, u nebo i pakao, predočujući dacima, kako Crkva nauča, da je Bog negdje gore na nebu, oko njega anđeli, pakao da je pod zemljom. Taj gospodin dakle ne zna ni katekizma. On misli, da Crkva nauča, da je Bog ograničen na prostor neki, dok smo mi već kao djeca znali, da je Bog posvudan. Gdje je pak nebo, toga ne zna ni sv. Crkva, jer Bog toga nije objavio, pa stoga Crkva ništa ne nauča u pogledu mjesta, gdje je nebo. Isto vrijedi i o paklu. — U istom gradu na istoj školi profesor prirodopisa nauča, da čovjek potječe od majmuna. Taj gospodin je očito neznalica, kad ne zna, da je to mišljenje sasvim zastarjelo, jer su ga zabacili najugledniji prirodoslovci, pače možemo reći, zbacila ga je znanost, pa i ona, kojoj je inače evo-